

ULKOASIAINMINISTERIÖ
Poliittinen osasto
POL-10

LÄHETE
29.04.2014

HEL7M0577-1

EDUSKUNTA
Ulkoasiainvaliokunta

Viite UTP 9/2008vp Jatkokirjelmä 4 29.4.2014

Asia

ISÄNTÄMAATUKEA KOSKEVAN YHTEISYMMÄRRYSPÖYTÄKIRJAN ALLEKIRJOITTAMINEN SUOMEN JA NATON VÄLILLÄ

Valiokunnalle lähetetään ohessa perustuslain 97§:n nojalla muistio koskien isäntämaatukea koskevan yhteisymmärryspöytäkirjan allekirjoittamista Suomen ja Naton välillä.

Yksikön päällikkö

Mikko Kinnunen

Liitteet

**MUISTIO: ISÄNTÄMAATUKEA KOSKEVAN YHTEISYMMÄRRYSPÖYTÄ-
KIRJAN ALLEKIRJOITTAMINEN SUOMEN JA NATON VÄLILLÄ**

Erillinen sivu elektronisen version käsittelyyn:

Poliittinen osasto

POL-10 Outi Saarikoski

Asiasanat EDUSKUNNAN INFORMOINTI, NATO

Hoitaa POL-10

Hoitaa UE NAE

Koordinoi

Tiedoksi ASA-01; ASA-02; ASA-20; AVS-KEO; AVS-PAL; AVS-POL; OIK-20; PLM/PO; PLM/RO; POL-01; POL-02; POL-30; UMI-00; VSI-00

EUAVS

Laatija jakanut

29.4.2014

Muistio on laadittu yhteistyössä puolustusministeriön kanssa
**ISÄNTÄMAATUKEA KOSKEVAN YHTEISYMMÄRRYSPÖYTÄKIRJAN ALLEKIRJOITTAMINEN
SUOMEN JA NATON VÄLILLÄ**

Isäntämaatuella (Host Nation Support) tarkoitetaan toimenpiteitä, jotka tukea vastaanottava valtio toteuttaa ulkopuolisen tuen käytännön toimintaedellytystenvarmistamiseksi erilaisten katastrofien, häiriötilanteiden tai turvallisuusuhkien hallintaan liittyvissä tilanteissa. Isäntämaatuen järjestelyt ovat vakiintunut osa myös monikansallista harjoitustoimintaa. Suomessa annettavasta isäntämaatuesta päätetään aina Suomi.

Valtioneuvoston turvallisuus- ja puolustuspoliittisissa selonteoissa on vuodesta 2001 alkaen linjattu puolustuksen kehittämisen yhdeksi osa-alueeksi ulkopuolisen avun vastaanottokyvyn varmistaminen: "*Valmiuksien luominen avun vastaanottoon kriisitilanteessa otetaan huomioon puolustuksen kehittämisessä.*" Myös viimeisimmän, vuoden 2012, selonteon mukaan puolustuksen "*kehittämisessä on otettava huomioon myös kyky ulkomaisen avun vastaanottoon.*"

Näiden linjausten mukaisesti Suomella on ollut vuodesta 2002 alkaen isäntämaatukea koskeva Naton kumppanuustavoite. Kumppanuustavoitteista sovitaan Suomen ja Naton välillä rauhankumppanuuden suunnittelu- ja arviointiprosessissa (*Partnership for Peace, Planning and Review Process, PfP PARP*). Kumppanuustavoite sisältää isäntämaatukea koskevan yhteisymmärryspöytäkirjan (*Host Nation Support Memorandum of Understanding, HNS MOU*) tekemisen sekä kansallisen isäntämaatukikonseptin laatimisen. Kumppanuustavoitteen tavoiteaikatauluksi on asetettu vuosi 2016.

Isäntämaatukea koskevan yhteisymmärryspöytäkirjan perusteella Suomi ei sitoudu millään tavoin vastaanottamaan ulkomaista apua tai ulkomaisia joukkoja Suomeen. Ulkomaisen avun tai ulkomaisien joukkojen tuloa Suomeen koskeva päätöksentekomenettely määräytyy tilanteen mukaan. Harjoitustoiminnan osalta TP-UTVA linjaa puolustusvoimien kansainvälisen harjoitustoiminnan painopisteet ja puolustusministeriö hyväksyy suunnitelman mukaiset harjoitukset ja myöntää aluevalvontalain 9§:n mukaisen luvan kansainvälisiin sotilaallisiin harjoituksiin Suomen alueella. Ulkoasiainministeriön asettamassa "Kriisinhallintaan ja muuhun kansainväliseen yhteistyöhön liittyvät lainsäädännön muutostarpeet -työryhmässä" käsitellään parhaillaan avun antamiseen ja vastaanottamiseen liittyviä lainsäädännöllisiä valmiuksia.

Isäntämaatukea koskevan yhteisymmärryspöytäkirjan soveltamisesta tapauskohtaisesti käytännön tilanteisiin päätetään aina yhteisesti Suomen ja Naton välillä ja tuesta sovitaan erikseen laadittavilla teknisillä asiakirjoilla. Tyypilliset isäntämaatukea koskevat käytännön asiat liittyvät esimerkiksi joukkojen oikeudelliseen asemaan, majoitukseen, muonitukseen, polttoainehuoltoon, terveydenhuoltoon, liikkumiseen, harjoitusalueiden käyttöön, ympäristönsuojeluun, turvallisuuteen, verotukseen tai vakuutuksiin tai liittyviin kysymyksiin.

Puolustusvoimat osallistuu vuosittain noin 70 monikansalliseen harjoitukseen, joista noin puolet järjestetään Suomessa. Lisäksi puolustusvoimissa järjestetään vuosittain kymmenittäin erilaisia koulutus- ja vierailutapahtumia. HNS MOU vakioisi ja sujuvoittaisieri harjoitusten valmistelua ja tehostaisi tapahtumien käytännön järjestelyjä. Tällä hetkellä harjoituksissa joudutaan sopimaan joka kerta erikseen tekniset ja oikeudelliset järjestelyt.

Suomen ja Naton välillä tehtävä isäntämaatukea koskeva HNS MOU perustuu Naton vakioituun malliasiakirjaan. HNS MOU nojaa jäsen- ja kumppanuusmaiden joukkojen asemaa määrittävään NATO/PfP SOFA -sopimukseen sekä Naton sotilasesikuntien ja niiden henkilöstön asemaa koskevaan Pariisin pöytäkirjaan. Suomi on hyväksynyt ja voimaansaattanut NATO/PfP SOFA:n vuonna 1997 (SopS 64 ja 65/1997) ja PfP SOFA:n Pariisin pöytäkirjaan viittaavan toisen lisäpöytäkirjan vuonna 2005 (SopS 72 ja 73/2005 sekä Pariisin pöytäkirja, SopS 27/2009). Lisäksi Suomella on Naton kanssa tietoturvaluussopimus vuodelta 1994 ja tietoturvaluusjärjestely vuodelta 2012 (SopS 7

ja8/2013). HNS MOU on näitä täytäntöönpaneva ja täydentävä yhteisymmärryspöytäkirja, jolla ei ole oikeudellista sitovuutta.

HNS MOU:n toimeenpanoon osallistuvat kaikki tarvittavat toimivaltaiset kansalliset viranomaiset. Sen vuoksi myös valmistelu on toteutettu poikkihallinnollisena yhteistyönä. Valmistelussa ovat olleet mukana puolustusministeriö, ulkoasiainministeriö, sisäministeriö, valtiovarainministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, ympäristöministeriö, Tulli, Trafi, Liikennevakuutuskeskus, Valtiokonttori ja Pääesikunta. Valmistelun tuloksena on laadittu oikeudellinen arvio asiakirjan määräyksistä sekä neuvoteltu itse HNS MOU -asiakirja. Oikeudellisen arvion mukaan HNS MOU ei toisi Suomelle uusia velvoitteita suhteessa edellä mainittuihin valtiosopimuksiin ja voimassa olevaan lainsäädäntöön.

Isäntämaatukea koskevista järjestelyistä sopiminen ja järjestelyiden vakioiminen tehostaa kansainvälistä yhteistyötä ja vahvistaa puolustuskykyä. HNS MOUn tekeminen on Suomen turvallisuuspoliittisten linjausten mukaista.

Yhteismitalliset järjestelyt ovat tärkeitä monikansallisen yhteistoiminnan tehokkuuden varmistamiseksi. Nato on laatinut isäntämaatukea koskevan HNS MOU:n noin 25 valtion kanssa. Lisäksi valmistelut ovat parhaillaan käynnissä noin 10 valtion kanssa mukaan lukien Suomi ja Ruotsi. Myös Ruotsin kumppanuustavoitteena on saada HNS MOU tehtyä viimeistään 2016. Ruotsin MOU:n tekeminen kestää kuitenkin Suomea pidempään, koska Ruotsi ei ole vielä hyväksynyt PfP SOFA:n Pariisin pöytäkirjaan viittaavaa toista lisäpöytäkirjaa.

HNS MOU:sta on pyydetty lausunnot valmisteluun osallistuneilta hallinnonaloilta. Lausuntojen ja jatkokeskustelujen perusteella HNS MOU:n osalta etenemistä puollettiin eikä sille ole esteitä. HNS MOU asiaa on käsitelty valtioneuvoston kansliapäällikkökokouksessa 31.3.2014 ja valmiuspäällikkökokouksessa 9.4.2014.

HNS MOU on tarkoitus tehdä Suomen hallituksen nimissä yhteisymmärryspöytäkirjana. Koska HNS MOU ei rajaudu ainoastaan puolustusministeriön toimialaan, TP-UTVA -käsittelyn jälkeen puolustusministeriö pyytäisi vielä erikseen valtuutukset asianomaisilta ministeriöiltä ja muilta valmistellussa mukana olleilta tahoilta asiakirjan allekirjoittamiseksi. Suomen puolesta asiakirjan allekirjoittaisi puolustusvoimain komentaja ja Naton puolesta Naton Euroopan joukkojen komentaja (SACEUR). Suomen hallituksen nimissä tehtävä HNS MOU on tarkoitus julkaista allekirjoituksen jälkeen säädöskokoelman sopimussarjassa. HNS MOU:n allekirjoittamisen jälkeen on tarkoitus laatia täytäntöönpanoa koskeva konsepti sekä testata ja harjoitella isäntämaatukijärjestelyjä.

Eduskunnalle on tiedotettu HNS MOU -valmisteluista ensimmäisen kerran vuonna 2010 puolustusministeriön kansainvälistä sopimustoimintaa koskevan selvityksen yhteydessä (PuO 10/2010 vp).

Euroopan unionissa ei ole tehty vastaavaa vakioitua mallia isäntämaatuesta sotilaallisen avun vastaanottamiseen liittyvissä tilanteissa. Useimmat EU:n jäsenmaat ovat Naton jäseniä. Sen sijaan Euroopan unionin neuvosto hyväksyi marraskuussa 2010 päätelmät isäntämaan tuesta, joka keskittyy pelastusviranomaisten toimivaltaan kuuluviin tilanteisiin. Vuonna 2010 neuvoston hyväksymien päätelmien mukaiset isäntämaatukitoimet eivät kata sotilaallisen avun vastaanottamisessa tarvittavia tukitoimia. Sisäministeriö on pelastustoiminnasta vastaavana viranomaisena käynnistänyt valmistelutyön EU:n edellyttämien isäntämaan tukitoimenpiteiden selvittämiseksi ja kehittämiseksi pelastusviranomaisten toimivaltaan kuuluvissa tilanteissa.